

Горбенко К. В.

*Директор науково-дослідницького центру “Лукомор’є”
охоронної археологічної служби України
Інституту археології НАН України,
Миколаїв, Україна,
dikiysad@ukr.net*

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АРХЕОЛОГІЧНІ РОЗВІДКИ ПОСЕЛЕННЯ ДИКИЙ САД

Простежено діяльність археологічної експедиції щодо дослідження укріпленого поселення Дикий Сад на території міста Миколаєва.

Ключові слова: фінальна бронза, артефакт розкопаний, будівлі.

Археологічна експедиція лабораторії археології та етнології інституту історії, політології та права Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського у 2015 році продовжила дослідження укріпленого поселення доби фінальної бронзи Дикий Сад (м. Миколаїв, роза вулиць Артилерійська та Набережна).

Розкопки проводилися на території “ближнього передмістя” поселення (розкоп № 19, кв. 14-16; 20-24; 30-35; 40-46; 53-56; 65-67) між приміщеннями № 17-б (розкопки 2014 р.) та приміщення № 13 (розкопки 2005 р.). Площа

досліджень склала 112 м². Основна частина розкопу не містила археологічних об’єктів та артефактів, окрім траншей та будівельного сміття XX ст.

У південно-східній частині розкопу, біля приміщення № 13, збереглися залишки стародавнього культурного шару, що відносився до часів існування Дикого Саду (XIII/XII – XI/X ст. до н.е.). В заповненні розкопу зафіксовано фрагменти керамічного посуду (стінки та вінця горщиків), бронзові речі та кістки тварин (велика рогата худоба, мала рогата худоба).

Серед керамічних артефактів треба відмітити лощену вазу, стінку келихоподібного горщика з лощеною поверхнею темного кольору та орнаментом у вигляді горизонтальної лінії з округлою наліпною шишкою.

Бронзові речі представлені шильцем з чотирма гранями та довжиною 8,6 см та фрагментом леза ножа довжиною 8,5 см й товщиною 1,3-0,5 см (кв. 44). Після зачистки площі розкопу на рівні глинистої (материкової) поверхні біля північно-західної стінки приміщення № 13 проявилися плями п’ятьох ям.

Яма № 1 (кв. 34), майже округла (1,0x0,90 м, глибина 0,30 м), витягнута по лінії Пн-Пд. Заповнення однорідне – гумус сірого (як попіл) кольору з фрагментами кераміки – стінки, вінця та донця горщиків та двома астрагалами.

Яма № 2 (кв. 33-34), майже округла (1,30x1,40 м, глибина 0,95 м), витягнута по лінії Сх–Зх. Заповнення – гумус темно-сірого кольору з керамічними фрагментами, річковою ракушкою, вапняковим камінням та рибними кістками. На глибині 0,30 м зафіксовано кістяну ручку (можливо для шила). На глибині 0,80-0,85 м знаходилися залишки деревного вугілля, вапнякового каміння, а в південно-західній частині ями – велика вапнякова плита антропоморфної форми (35,0x43,0x5,0-5,5 см). Навколо та під плитою горілий ґрунт з залишками деревного вугілля, фрагментами кераміки зі слідами сажі та багато кісток риби. Можливо, це залишки ритуальної тризни або якогось виробничого процесу (зберігання риби).

Яма № 3 (кв. 34-45) – округлої форми (діаметр 0,70 м, глибина 0,4 м).

Заповнення – гумус сірого кольору з домішками піску, невиразної кераміки та вапнякового буту. Під скупченням каміння (9 шт.) ґрунт темнішає. Він насичений деревним вугіллям та кістками тварин. На нижньому рівні ями зафіксовано кераміку та кістяне знаряддя праці.

Яма № 4 (кв. 23), майже округла (0,90x0,85 м, глибина 0,50 м), витягнута по лінії Пн-Пд. Заповнення – гумус сірого кольору з домішками піску коричневого кольору. На глибині 0,25 м ґрунт стає золистим з фрагментами кераміки (миски-сковороди, стінки горщиків), вапнякового буту, глини, деревного вугілля та кістками тварин.

Яма № 5 (кв. 23) майже округла (0,80x0,90 м, глибина 0,30 м), витягнута по лінії Сх-Зх. Заповнення – гумус сірого кольору. На глибині 0,15 м ґрунт стає горілим та насиченим керамікою, вапняковим камінням, кістками тварин та риби.

Усі зафіксовані артефакти (82 одиниці) є характерними та репрезентують основні категорії матеріальних предметів укріпленого поселення, що відносяться до білозерської археологічної культури.

Виходячи з розмірів та характеру заповнення ям, можливо припустити, що вони виконували господарчу функцію (зберігання продуктів, їжі або викид відходів). При цьому яма № 2 могла виконувати подвійну функцію – ритуальну (захоронення антропоморфної плити) та господарську (зберігання риби).

Отже, комплекс з п’яти ям, досліджений на території “ближнього передмістя” Дикого Саду, ймовірно, виконував функцію господарчої прибудови до приміщення № 13. Інша територія розкопу 2015 року не містила фундаментів архітектурних об’єктів, ймовірно, у давнину на ній знаходилися легкі глинобитні наземні споруди (загорожа для свійської худоби, легкі господарські або житлові приміщення) без використання кам’яних фундаментів.

K. Gorbenko. Research and archaeological exploration of the village “Dikiy Sad”.

Summary

The article shows the activity of archaeological expedition on research fortified settlement Dikiy Sad in Nikolayev.

Keywords: final bronze, artifact, excavated, buildings.